kuna vormiline ühendamine viidi läbi hiljemini. Eesti- ja Liivimaal teotsesid kindral- ja sõjakubernerid, nende asemel või kõrval kubernerid ja asekubernerid, kindlusis komandandid. Kubermanguvalitsus toimis samadel alustel nagu mujal Venes, kohustusega käia kohalikkude privileegide ja seaduste järgi. Kohtu- ja politseikorraldus loodi vastavalt kapitulatsioones kinnistatud põhimõtteile. Üldiselt allusid kohalikud asjad veel Vene riigikolleegiumidele, mis asutati a. 1718; samal a. moodustati Peterburis justiitskolleegium Eesti- ja Liivimaa asjade jaoks. — Väga visalt kosus maa Põhja sõja haavadest. A. 1714 andis tsaar luba Tartu ja Narva elanikele kodumaale tagasi pöörduda; see teostus aegamööda, paljud olid sunnitud kehvuse tõttu Venesse jääma. Suure vaevaga restitueerus Tartu raad a. 1719; teistes vähemais, Põhja sõja ajal hävinud linnades läks areng veel aeglasemalt. P. tundis isiklikult suurt huvi uute provintside vastu, külastas neid sageli, viibides mitu korda eriti Riias ja Tallinnas, ja teotses Riia ja Tallinna sadama kordaseadmisega. Praegusesse Paldiskisse kavatses tsaar sõjasadamat ehitada, milleks a. 1715 kohaga tutvus; muulide ehitus algas hiljemini, kuid töö katkes P.-i surmaga. Eesti- ja Liivimaal moodustatud restitutsioonikomisjonide töö sai suurema hoo peale Uusikaupunki rahu sõlmimist; suurem osa tagastatud mõisatest anti tagasi endistele valdajatele. Kohalik aadli omavalitsus omandas peajoontes sama iseloomu, milline sellel olnud XVII a. s. tema õitseajal.

С. Соловьевъ, Исторія Россіи съ древнѣйшихъ временъ II, XIV—XVIII (1896); В. Ключевскій, Курсъ русск. исторіи, IV (1910); Н. Устряловъ, Исторія царствованія Петра Великаго I—IV, VI (1858—63); A. Brückner, Peter d. Grosse (1879); A. Munthe, Karl XII och den ryska sjömakten, I—III (1924—27); (Бычковъ) Письма и бумаги Петра В., I—V (1887—1907); Журналъ или поденныя записки Петра В. съ 1698 г., даже до заключенія Нейштатскаго мира (1772—73); Историч. свѣдѣнія объ основаніяхъ и ходѣ мѣстн. законодательства губерній остзейскихъ (1845); J. Eckardt, Livland im XVIII Jahrh. (1876); Fr. Bienemann *jun.*, Die Katastrophe d. Stadt Dorpat während d. Nord. Krieges (1902); Ed. Winkelmann, Die Capitulationen d. estländ. Ritterschaft u. d. Stadt Reval vom J. 1710 (1865); C. Schirren, Die Capitulationen d. livländ. Ritter- u. Landschaft u. d. Stadt Riga vom 4. Juli 1710 (1865). *H. S.*

**PERT, Andres,** ajakirjanduse- ja näitelavategelane, sünd. 16. V 1865 Tartumaal Suur-Konguta v. Soova kooliõpetaja pojana, õppis Puhja klk.-koolis ja, omandanud vallakooli-õpetaja kutse, teotses aa. 1890—93 isa juures Sooval õpetajana. Varakult tekkis P.-il huvi kirjanduse ja näitekunsti vastu; juba koolis käies asutas ta Kongutas asjaarmastajaist näiteseltskonna ja avaldas a. 1891 Tartus oma esimese kirjutise »Lendleht meie luulekirjanduse parandamiseks«, mis Eesti Kirjameeste Seltsi kirjandusevõidupeol s. a. sai auhinnaosaliseks. A. 1893 siirdus ta Tallinna, kus ta hakkas esiti teotsema näitelava alal. Kogunud kindlakavalise eesti näitetegelaskonna, korraldas ta sellega järjekindlalt etendusi »Lootuses«, siis kohalikus saksa teatris ja hiljemini pikemat aega »Estoonias«, luues seega esimese korrapärase ja tolleaegseis oludes suuremaidki nõudeid rahuldava eesti teatri. Et see tegevus oli aineliselt vähetasuv, siirdus P. kirjanduslikule tegevusele, hakates a.-st 1895 välja andma illustreeritud pühadelehti, mis ettevõttel oli suur menu. Tegevuse laiendamise ja eriti lehtede tehnilise külje tõstmise otstarbel asus ta a. 1899 Peterburi; seal astus ta ühendusse Palmgren'i kirjastusega, kelle hooleks hiljemini jäigi eestikeelsete pühadelehtede väljaandmine, kuna P. katset tegi sarnaste lehtede väljaandmisega vene keeles. Kui see äpardus, oli ta mõnda aega Peterburi saksa ajalehe »Herold'i« reporter, omandades rohkesti teadmisi sel alal, ja asus siis eesti ajalehe väljaandmisele Tallinnas. Et uue ajalehe väljaandmiseks lubasaamine tol ajal oli õige raske, omandas P. a. 1901 ostu teel M. Neumann'ilt (vt.) ajalehe »Uus Aeg«, mille suurendatud kujul muutis 3 korda nädalas ilmuvaks. Kuigi lehel puudus kindlam ilme, suutis P. temale omase ärilise osavusega luua lehele kindla ainelise aluse ja laialdase levingu. Kui dets. 1905 ühes teiste Tallinna ajalehiga »Uus Aeg« suleti 30. XI Tartus peetud kongressi otsuste avaldamise pärast, omandas ta ajalehe väljaande-loa P. Grünfeldt'ilt (vt.), kellel see oli varemini hangitud, ja asutas »Päevalehe«, hakates selle väljaandjaks, kuna toimetajaks sai P. Grünfeldt. Lehe trükkimiseks asutas P. esimese moodsama trükikoja Eestis, hankides rotatsiooni- ja hiljemini ladumismasinad. Lehe hinnata lisana ilmus illustreeritud »Perekonnaleht« ja lühendatud väljaandena 3 korda nädalas »Aeg«. Nov. 1908 müüs P. ajalehed ja hiljemini ka trükikoja selleks asutatud Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisusele ja asus teotsema tulunduslikul alal. Peale äpardunud katset Terjatu suurkoha pidamisega Tallinna lähedal asutas ta a. 1910 Nõmmel silikaatkivide tehase ja a. 1914 Tallinnas trikoo-kudumisvabriku, mille tegevuse juba